

Shri Raghunatha Temple MSS. Library,
JAMMU

No. ४२९
घ

Title नृपविलासः

Author शिवरामत्रिपाठी

Extent ८५ पत्र Age

Subject काव्य

नं. ४५४-६
नमो विनायकः
२९ अगस्त
का. म. म.
ब. म. म.
श्री. वा. म. म.

१०६

नमो विनायकः

२३०

१

म०

म०

श्रीगणेशायनमः॥ ब्रह्माकपीशं ब्रह्महस्तो शितिचंद्रांशशोभिनी॥ विनायकयुतो नागयुजोस्तावः
 सुखप्रदो॥ १॥ कर्त्तवीर्यदशग्रीवेष्वेतं वेप्रवलेः सुर॥ अधिरामद्वारांतो राजन् जीवलोचन॥
 २॥ कंसे सतसेव त्रेद्विरेदशालिनि॥ भूया हरि रिवारांतो राजन्॥ स्तामरसानना॥ ३॥ दशशतने
 त्रसमो नृपेषु भूया दशशतबाहु पराक्रमं ज्ञान्ये॥ दशशतवक्त्र इवावनिधं बलं दशशतरश्मि समा
 नभाश्चिरायुः॥ ४॥ दशशा विस्तृतयशो दशास्यांतकवत्प्रभो॥ संख्यावांस्त्वमसंख्याकान् शाधिशक्र
 त्वरंतप॥ ५॥ जीवराजं कणो हृत्पमनो हृत्पलभस्वशं॥ साक्षात्कृत्य रमाकांतं प्राध्वं कृत्य खलान्तरि पून॥ ६॥
 ॥ वाचं यमस्त्वं परपायकीर्त्तने दोषेक्ष रोमी लितरम्यलोचनः॥ पुरंदरश्रीर्भवता त्वरंतपो भूया द्ववकु
 त्तुगणाः सुनिधयः॥ ७॥ नानाविधद्रविणादानविधानदक्षो लोकोपकारनिरतोरिपुकक्षवन्दिः॥ की
 र्त्तिप्रकाशितसमस्तदिगंतबालो जीयाश्चिरं भुवि महीपतिसेव्यमानः॥ ८॥ चंद्रो देये सिंधुरिवा
 त्रवृद्धिं वसुधैरेशा पुहिसर्वकालं॥ धातं निशाते सविते वसवो न्विनाशयस्व प्रतिपक्षि संघान्॥ ९॥
 महाराजपूर्वाधिराजेति नाम त्वदीयं सदा स्यात्प्रभोजागरूकं॥ समुदंडदोर्दंडन श्रीकृतद्विद्वरास्त
 यमानंत आशीरियं नः॥ १०॥ श्रीरस्तुते वित्तपते रिवोर्वी मरुत्रिमोहामपराक्रमस्य॥ महेंद्रपूर्व

राम०

१

त्रिदशा च माना कृष्णहृन्मानसराजहंसी ॥११॥ रसेश्वरणां प्रतिवद्धो भीराजी भिराज्ञा अवलोक्युभि
स्त्वे ॥ सिंहासनस्थः परिवेष्टितः स्यात्त्रिकाशगोरात्रिकरो यथक्षेत्रे ॥१२॥ सा श्रीस्तवास्तवर्थपतेरिवो
व्यां जिह्नुप्रभावः समवर्जिता च ॥ बलाहकैरर्थमुचः समानमाचामसम्भक्त्यमृतं मुरारिः ॥१३॥
श्रीरस्तुते मृष्यभूरिजीवराजनि रातत्रभवान्सकौभिः ॥ जातः यदुःशत्रुनिरोधकदावरे स्वदी
यश्चुनिरत्रशीरो ॥१४॥ सुदक्षिणाः संतुसवाः कुलेतेमोहादिजालंतवभंगमेतु ॥ जीवैध
मानः शरदांशतंतत्राशीरियं सत्प्रतिपालकस्य ॥१५॥ सदैवयायातुयशो दिगंतानवो
लिदं तावलसंहतीनां ॥ विश्राणनैरर्थिभिरेवसाद्धंदस्वपादंरिषुमसकैषु ॥१६॥ क
लाधिनाथकृदिवोदिगंतेमरात्मभ्रांचयशः प्रयातु ॥ नकस्यचेतोऽस्तिरतंभवत्सुस
मस्तजंतूपकृतिव्रतेषु ॥१७॥ द्वारेतवेभानिवसंतुरघ्वाः यदातिसंध्याः शिविकास्तुरंगाः ॥
ग्रामस्यनेतायमिमानेशालीकल्पद्रुमान्त्यफलप्रदस्य ॥१८॥ कर्णाधिकारोत्पय

नमोऽस्तुते ननु जकुंजरकुंजरेण साम्यं तदो यमिद्वर्णयितुं शक्यः स्यात् ॥ ३ ॥

२

शोभमानो हानप्रसंगे भवभूरिभूतिः ॥ जीयाश्चिरं नाशयशत्रुहं दमशीतरश्मिस्तिमिरं वलोके ॥ १ ॥
॥ इत्याशीः ॥ प्राहेत न स्पतरं गोर्दिनमध्वगस्पसायंत न स्पचरुचो विविधा भवंति ॥ कात्रये प्य
विकृतद्युतिशालिनस्ते जातो महान्नुसवितुः सवितुर्विभेदः ॥ १ ॥ भवोऽश्वतुः षष्ठिकलानिधिसो
विधुस्तुताः षोडशसंदधाति ॥ भवच्चतुर्थो शगुराः सुदूराः साम्यं कथं कारमवाप्नुयान्ते ॥ २ ॥
सिंहस्तदीयमृगयाविषयो नरं द्रतस्याप्ययंतु मृगयाविषयोगजेद्रं ॥ लक्ष्मिः सनिगडाः
स्वयमेव सद्दक साम्यं कते मनुजकुंजकुंजरेण ॥ ३ ॥ अतः पुरमियतमाजितमध्वदेशो मु
क्ताविभूषणाविनिर्मितये गजेभ्यः ॥ निष्काशयन् नपिनयाति समीयमासांतुल्यः कथं स भव
तानरसिंहसिंहः ॥ ४ ॥ ~~कृतं ननु जकुंजरकुंजरेण साम्यं तदो यमिद्वर्णयितुं शक्यः स्यात् ॥ ५ ॥~~ द्विषेत्तु पक्षं भुवने प्रसिद्धो
विधुस्तुदो यस्परिपुः प्रसिद्धः ॥ कथं संतं साम्यं महोलभेत नृसोमसोमो ~~साम्यं तदो यमिद्वर्णयितुं शक्यः स्यात् ॥ ६ ॥~~
॥ ६ ॥ मित्रस्वामित्रजनस्य संगो द्विकासिनो हर्षवशाद्दुषावा ॥ भवदृशो भूनिपती

राम०

२

२ वसुधा तलेऽस्मिन्

शसाम्यं कथं समासादयतात्सरोजं ॥ ७ ॥ असेतुदं नो वदसि कुधापि वसुंधरा वा सवयत्समि
 त्तु ॥ जानंति तत्तत्त्वमहेन यज्ञाः प्रियंवदस्मास्यवशी वदः कः ॥ ८ ॥ भासिको शिकवद्राज नम
 ध्ये सभमहर्दिवं ॥ याति को शिकवच्छत्रुः कांता रेतेऽहि नष्टकृ ॥ ९ ॥ जयश्रियो बंधन बाहु
 पाशद्वये नभूया नुक्तस्तया सः ॥ हरित्यतिर्जंबुक ईर्ष्यया ते दोषारिणोऽनुक्तः स्व
 रैः सः ॥ १० ॥ निरंतरध्यानतया मुरारेः स्तंभे पंडरीकी भूदहा विमरासीः वने रियुष्मा प्रभयात्
 दीयः स पंडरीकाक्ष इलाशयोऽभूत् ॥ ११ ॥ सर्वदा दायको राजन्धी त्वमसि विश्रुतः ॥ सर्वदाऽऽय
 को राजन्नीतरीरपि श्रुतः ॥ १२ ॥ लक्ष्मीरा रा लक्ष्मीरा रा द्वियोरपि ॥ द्वयोर्विशेषाभि
 व्यक्तिः स्फुटाया च कचर्यया ॥ १३ ॥ किटकांतरगामी त्वं परस्पच रा गोपगः ॥ बहुभूति स्ताथा
 रिस्ते राजत्वेन भिदाद्वयोः ॥ १४ ॥ ज्या कर्षणा नुक्तस्य तथा सानुचरस्य ते ॥ राजन्निश्वस्त
 प्रजस्य पराभेदः पराद्विधेः ॥ १५ ॥ श्रियान्वितो दुःखगणहरस्त्वस्वसेवकांतां श्रितवा
 न्हरित्वं ॥ परस्तु राजन् हृतदारवर्गो रक्षामि भूस्ते शिशुपालतां च ॥ १६ ॥ दुरासदेषु क्षि
 तिभक्तिरस्तु पदां निधानाद्वरिता मितस्त्वं दुरासदेषु क्षिति रूद्रा शिरस्तु पदां निधा

नूर ५

३

३

हर्षोत्पदोक्तोक्तो १

नाद्वरितामितोऽरिः ॥ १७ ॥ विहितापचितिलोके वैदुर्गर्भे नमहाकृविः ॥ चत्सु हृद् हृत्तवप्रभो ॥ १८ ॥
 ॥ अर्वाली सेव्यमानस्त्वेनागजालोपशोभितः ॥ रीजन्तकसंपत्तिः शत्रैररिषो हृशः ॥ १९ ॥ राधेय
 भिनोप्यमोघशक्तिस्तु बहुदायकः ॥ रत्नकोशोपकोशस्तु समवर्त्य पिनांतकः ॥ २० ॥ विजया
 र्थमनेकान्तिकमोक्षोचरसिप्रभो ॥ अरिष्टवारणोदक्षोहरिवन्नजनादेनः ॥ २१ ॥ तत्रंशा
 स्त्रविभिन्नोपिवितोर्मत्रमहोदधिः ॥ अवैद्यकागमोपित्वसुश्रुतो वैद्यजीवनः ॥ २२ ॥ स्व
 रप्रबंधान्योदीश सर्वतोभद्रशोभनः ॥ तथा समरसारश्च विज्ञातस्त्वमहीतले ॥ २३ ॥ श
 त्रुघ्नवंधुर्धौ राग्योहितकृच्छ्रक्षमणान्वितः ॥ विभीषणानुगोभासिसंगदो रामचंद्रवत्
 ॥ २४ ॥ भवान्कुवलयानंदसंपादनमहायशः ॥ अप्ययदीक्षित इव सदा लंकारसं
 भृतः ॥ २५ ॥ अत्रिनेत्रोपरिपुंराहाहको द्विजराजयुक् ॥ साक्षाच्छिव इवाभासि सर्व
 देवशिवान्वितः ॥ २६ ॥ ज्याकर्षणारतत्वं हि विख्यातं त्वद्रियोश्च ते ॥ पाशो वलयबंध
 चकिराच्छौर्यद्वयोः स्फुटं ॥ २७ ॥ अवनीतरियोः सेयमवनीतवहस्तगा ॥ अवनी
 सर्वजंतूनामवनीकमलेश्वरा ॥ २८ ॥ वदान्याजिह्वा चक्रुर्विभयांचक्रिरेपदे ॥

न २

राप्र०

३

कतवः किमवाप्ति-भक्तिः परमाप्युक्तोक्तवत् ॥ छेदः
 परः सर्वपदोक्तवत् ॥ ४९ ॥

सुहृदापदोदाताः सोरभ्यस्य दुर्हदाः ॥ स्वयशोभिर्दिशंताताः गगनवज्रवः प्रभो ॥ ३२ ॥ पदुर्भवानंदकृतौ मुक्ता
 कलाविक्रान्तः ॥ अनधीतीतुर्कशास्त्रे केनस्तु योसिभ्रमते ॥ ३३ ॥ ज्योतिर्विदाभरणमाह जनेत्रकोपित्वां ज्योतिषां
 मन्त्रिभिरामपि प्रमादात् ॥ सर्गात्मनाभरणतः सकलस्य जन्तोस्त्वावन्मय इव सकलाभरणं प्रमोदात् ॥ ३४ ॥ उरातोः
 द्विजास्तु जुहवांचक्रुर्विभ्रमासिधावनि ॥ शणाभग्रभासोभिस्तुभीत्यामुविभूयास्वयाविना
 ॥ तैस्वात्मभरयः सर्वे भवान् सर्वोदरं भरिः ॥ ३० ॥ त्वत्पदांते निपतिताः पुनराज्जत्वमागताः ॥ पू
 र्वरूपालंकृतिवद्भजानः केचनस्थिताः ३१ ॥ इतिस्तुतिः ॥ प्रायश्चित्तहरोपायां व्यवहारो
 ययोगिनी ॥ वहुसंस्कारसहितां समज्ज्योपस्थिवीयते ॥ १ ॥ मिताक्षरमिवनकेधर्मेशास्त्र
 विशारदाः ॥ सेवते सुखसंपत्तये ॥ हेमंते वनितामिव ॥ २ ॥ वृद्धिस्तु जैवास्तिगुणः कदाचि
 निरर्थकत्वं सुतरांचलोपः ॥ विषयेयस्ते सदसि क्षमेशाभ्यासस्य शास्त्रादूहशास्त्रज
 स्य ॥ ३ ॥ अभ्यासस्य ह्रस्वताचदेर्घ्यंचतवसंसदि ॥ घृतादिजस्य धार्मस्य पाणिनीयद
 वक्रमात् ॥ ४ ॥ ॥ इति सभा ॥ कंशीते शीतनामेति ग्रीष्मे संसदि ॥ घृतादिजस्य धार्म
 स्य पाणिनीयदवक्रमात् ॥ ४ ॥ ॥ इति सभा ॥ कः शीते शीतनामेति ग्रीष्मे संतापयन्नपि
 ॥ जहारकांतो रामस्य सर्वविद्रावशोऽमुरः ॥ १ ॥ स्पर्शवान् रूपहीनः कः किंच
 प्रश्ने प्रयुज्यते ॥ जातिः प्रश्नोत्तरेयं तु सरसी हहलोचना ॥ २ ॥ युग्मं ॥ सगुणानि
 पूर्वमीमांसापरीदके च नतिभिः ॥ त्वत्संगमास्यति हि संगां विदुस्तत्तामिव ॥ ३ ॥ पराजयोद्भवादितामलिदीधिति
 सोभिः ॥ त्रैपायिकस्य वनतेषु डिडिपोरायि ॥ ३५ ॥ कामतं नृद्वानंगरंगसंगतिशोभिः ॥ ततो रतिरहस्येन
 नारीणामतिरागकर ॥ ३६ ॥ अवदानप्रकारेण समितिं तव नपते ॥ सप्ततुमिव प्राज्ञाभासं प्रतिजगत्तथा ॥ ३७ ॥

श्रीसप्तजइवले विरचितसरस्वतीकंठभरणः ॥ श्रीहर्षवर्धन
 रपतेरत्नाभ्याप्रसिद्धम् ॥ ३८ ॥ यवनग्रंथइवलेन रशभरप
 रनमदमनः ॥ ३९ ॥ कुमेवारः शत्रुणा मकवरनामाचलोके
 कारयतीति वारोमजइयपूर्वः ॥ मकवरसंलनामयस्य
 स्मिन् ॥ ४० ॥ कवरं च वले प्रेज चिनेवेति विप्रवाशः

गुरो वापि कः यज्जो वसुधातले ॥ समस्तजातिरुक्तेर्यराजमान्यो वु जानत ॥ ३ ॥ देवाधियः कः को
 मायोः यतिर्भानुयतिश्च कः ॥ द्रुयमेको नराजातिर्हरिस्मो जलोचन ॥ ४ ॥ मरोः कीदृक्कर्मरा
 मशकिंकतः सीतयास्त्रजा ॥ द्रुयं ना मारव्यातजातिरवारिकमलानने ॥ ५ ॥ कैलासेकोनि
 वसतिकपदेकास्पशोभते ॥ कास्पगंधशुणामूर्तिर्विषेऽन्तेऽपि स कीदृशः ॥ ६ ॥ कास्याति
 दृघानगरीमोत्पः कोस्यापि देहिषु ॥ संहितादिक्ता माते यं जातिं गंगाधरामरः ॥ ७ ॥ काशोभा
 ये जीमूतानां भोज्यामृत्युः काखः स्वस्ता ॥ वैदक्षिकागाथावृत्ते विद्युन्मालां हं होजातिः
 ॥ ८ ॥ कायूरं धीहनुमतातस्यास्तं प्राह कंजनः ॥ व्यत्यासादक्षरस्यैकपदे लं केति चोत
 रं ॥ ९ ॥ कोवर्णायाः पतिः सस्यासपत्नीकापिताचक्रः ॥ समस्तव्यस्यो रूक्ते गंगाधर इति
 प्रभो ॥ १० ॥ व्यत्यादक्षरस्यैकमेकिं भाववाचकं ॥ तत्संहितविषयस्तत्प्रश्ने देवमितीरि
 ते ॥ ११ ॥ हरिं वज्रयराजे इति विषयानां सुखात्यये ॥ कर्माहकारां किययाचराद्यक्षरव्या
 तथा ॥ १२ ॥ कासानिनां प्राणगरीयसी के मूकोविहीनश्च समुच्चये किं ॥ किं श

नमो गतेस्मरा रातेरगा रेय दुःश स्व क ॥ तदेव मन्त्रं गानं नृविज्ञा गुणं क्रिया पदं ॥
माता नारायणी सा स्वीकीर्तिस्तै हरितं पुनः ॥ तिनो कर्षे विजानं तु सुगुप्तं क्रिया पदं ॥ १३ ॥

स्तजात्योश्च समासं सूत्रं सोत्री प्रशंसा क्वचनेश्च जातिः ॥ १३ ॥ कस्मेन वृत्तिरह नाद्युक्तेषु कु
ल्ले सदा ॥ जेयं द्रुततरं विहो गुत्पमत्र क्रिया पदं ॥ १४ ॥ यदये देविकुस्मेन प्राणिना सुख
सिद्धये ॥ अले मोन महता मत्रा भाविक्रिया पदं ॥ १५ ॥

मवति नमः ॥ ये गणा गराणो विद्वन्समत्र क्रिया पदं ॥ १६ ॥ तदु राचारही नेभ्यो यात नो म
मे क्रिया पदं ॥ ममाशीर्वचने राजन्नि देवा क्यतवानि शं ॥ १७ ॥ मेश भू राजनीतिभ्यो नि
वृत्तसंध एतत् ॥ यतो यशोधनेताभ्यो गुत्पमत्र क्रिया पदं ॥ १८ ॥

मेशदुःखं तं जनानां क्रिया पदं ॥ गुत्पमत्र विजानं तुलध्ववरां गुणार्णवाः ॥ १९ ॥
समि तो प्रस्फुरां रां परं सुखविधं सकं शुद्धं ॥ तुल्यं शस्त्रं शास्त्रं केवलमाकारतो मि
नः ॥ २० ॥ कस्मेन श्लाथते सूरिः प्रकृतः प्रत्यये सिति ॥ तदुश्च नाम किं जातिरिये शा

३६
जगदीश्वर
पः ४

जगदीश्वर
माता १९

धर्मार्थमोक्षमित्यसीनपातापहारिणी॥ नेश्वरी जलोकसद्वन्मसा नृको न सेवते ॥ ३० ॥ ७
निरयो निरयो पापं देवतां देवतामिव ॥ सेवते न भवेद्यस्याः स्पर्शनं स्पर्शनं विना ॥ ३१ ॥ ७

५

स्मर

ति ४

व्यात्मनेवदा ॥ २३ ॥ किं कीदृक् सुखदं नृणां जनः किं कइवे कृतिः यः प्राप्सुरा जवद्राज्यं
जातिः भेद्यमेदिका ॥ २४ ॥ अरण्यानीत्युतरं स्याद्यत्र न दूहि भूयते ॥ जातिः पृष्ठप्रश्नसं
हामहाररपे किमूचिरे ॥ २५ ॥ भवन्मुखे दृष्टं वीक्ष्य मदीयः को भिवद्वैते इयं सालंका
रजातिः प्रेमाधिरिचोत्तरं ॥ २६ ॥ राजन्को रजनीरम्याकानिधान्यतेः सभा ॥ एकाला
यकजातिः स्याद्दोषाकरमिवेविता ॥ २७ ॥ कांतकांताधारसुधास्वादतत्परचेतसः ॥
स्तनाद्रोरममाराणस्स शुचोऽचिद्विहता क्रिया ॥ २८ ॥ शमनमयशमनमवभवः स
मरहत्परपरचयसदयः ॥ अस्पृजतस्पृचधनदोविज्ञैः प्रोक्तैकमात्रिका जातिः
॥ २९ ॥ ॥ इति चित्रजातिः सोधंते भारतसमस्त्री सभायर्वशोभने ॥ अश्वमेधा
दानधर्माद्राजधर्माच्च राजते ॥ १ ॥ प्रासादेतवमंजुषारम्यभूषणसंभरताः ॥ प्रा
शिनीयद्वामांतिवृहद्भक्तप्रपूरिताः ॥ २ ॥ इति सोधं ॥ वापिकायुष्करं भाति फुल्ल
युष्करमालया ॥ सत्यमानसुगंधेवगुं जन्मधुकरस्वने ॥ १ ॥ इति वापिका ॥
अविक्रमोपि भूमिषः स्वप्सरः क्रीडनोद्भवं ॥ सुखं ह्यनुभवन्ति त्वं भासिराज

राम०

५

सविक्रमः॥१॥ इति जलक्रीडा॥ भगदत्तैश्वर्यशोभिरक्तसंघसमाचितं॥ वैष्णवकुलंत
 वाभातिमहाभारतयुद्धवत्॥१॥ इति वैष्णवः॥ कंचुक्कासातिबंधस्वर्णाद्रिभुतिहारि
 राः॥ भवत्करप्रदानेनभावीमोक्षःकुचस्पृहि॥१॥ सरसमालःसशिरोमणोस्त्वः
 लीलावतीसुद्धहलोद्यवज्ञः॥ ज्योतिःप्रबंधान्नरलोकपालेनाधीत्यचित्रंकिलतेनयु
 सो॥२॥ नूनंवासवदत्तेव नानाश्लेषमनोहरा॥ शारदेन्दुमुखीनाभाति
 केलिस्तया सह॥३॥ इति रतिः॥ रत्नांतरेषुवेनिताःपुंभावसमुपागताः॥ तद्गुणालं
 कृतिस्माराजंतेरुजसत्तम॥१॥ इति विषयोरतिः॥ अत्रैवाकरगोऽपित्वंकोमु
 दीसमनोरमा॥ परिशीलयसिस्मेशविहलत्वन्यदेवते॥१॥ इति चंद्रिकाविहारः
 स्वागतास्तग्धरागोरीसुमुखीमंजुहासिनी॥ त्वांसेवतेतथापित्वंछंदोविचित्रि
 मेदभाकू॥१॥ इति स्वनुरागः॥ मेघगोयुग्महरिभिर्मृगालिभ्यां च शोभिता॥ रोहि
 णीमूलचित्रातेज्योतिर्विधेववटिका॥१॥ छंदःप्रबंधइवतेविभातिवाटिकानरा

लैगापा॥ युष्पवंतो ग्रहक्ते शशरभिदविदौ ध्रुवां॥ सार्वे सहेय एवास्ति नूनं बुधविरुद्धता
॥६॥ व्यभिचारवियक्षौ च तर्कं शास्त्रेषु तौ तथा॥ जातिबाधकहेतुतावनवस्थिति संक
रो॥ ७॥ प्रकृतिप्रत्ययेशाचवरां लोकोनिपातनं॥ उवसर्गमियोगश्च शब्दशास्त्रे नत
भुवि॥ ८॥ अनेकान्हिकनिर्माणात्तरावहवो द्विजाः॥ महाभाष्यकृतस्तुत्याविभांतिवि
षये सदा॥ ९॥ अस्फोटश्च अनेकार्थप्रकाशनधुरंधराः॥ अनेकगुणवृद्धिज्ञानान्न
धीतागमाश्च पि॥ १०॥ निरस्तवेषपाश्चिस्वगणिको सक्तचेतसः॥ धनदाश्च अप्यपोल
स्याः पौरस्याश्च पि नागराः॥ ११॥ विज्ञाश्च पितृषप्रज्ञाः सनाथाश्च पि नो वृषाः॥ दोषा
कराश्च पि नो दोषले शास्त्रज्ञाऽनिशं॥ १२॥ दानदाश्च पि नैवेभावीतया पि
नघोटकाः॥ कवयो पि नैवेत्यज्ञाः शुचयो पि न बहुयः॥ १३॥ नानार्थाश्च
पि नो शब्दावाडवाश्च पि नाक्षिगाः॥ चक्रयेनैकक्रियासक्ताश्च पि नैवाहितुं टिकाः॥
१३॥ द्विरेफाश्च पि नैवेते मधुपाः सुमनः प्रियाः॥ अनवरांश्च अप्यवरां वाच्यास

७
७
कैकचेतनाः॥१५॥ लालटिका अथ खिलका र्योसक्तादिनेदिने॥ साक्षात्प्रतिपदोविज्ञा
अर्थिनोपिनयाचकाः॥१६॥ पुराणकामात्रपि भूशंजितकामानशंकराः॥ शंकरात्र
पिनैवेसादृशाअप्यवृषध्वजाध्वजान्प्रमर्गोउग्राअप्यत्रिलोचनाः॥ तथापि
नाकिनोनेवविरुपाक्षाश्चसंवराः॥१८॥ अनेकवानद्विरदाद्विरदेशानययपाः
यूथपाश्चाकरीराश्चदृष्टंशंकुरात्रापि॥ हरिलीलाशोभमानाः श्रीमद्भागव
ताअपि॥ नैवव्यासगिरिगीतागीतायठनेतत्पराः॥२०॥ क्षमाभृतोपंगिरयोऽक्ष
माभृतउदाहृताः॥ तुरीयाश्रमभाजोपियरित्यक्ताश्रमस्पृहाः॥२१॥ अलव्यवरा
अप्येकेलव्यवरीपुरोगमाः॥ सुखंवसेतिमनुजादनुजादिपरायणाः॥२२॥
॥ इतिप्रजाः॥ प्रोक्तुंगिताग्रोयतवलामश्वःकंडुयतेभृत्यजनेनकल्पे॥ अथा
सासवालेनचवालहस्तग्रीवोपदःप्रोथमसौविधेनुवत्॥१॥ द्वित्रानिगृह्यचरणां
तुरगस्यकेचिद्वृत्तांनियम्यपुरतःस्थितिभाजश्चासेन॥ कीलेपदेऽथनिरवनत्य

यसः शरीरं न जग्मुस्तदुत्पन्नतः स्रववत्सर्मतात् ॥ २॥ ॥ इत्यम्बः ॥ विष्णुस्मिन्नीरये
ऽथ निखनत्ययसः स शरीरं न जग्मुस्तदुत्पन्नतः स्रववत्सर्मतात् ॥ २॥ इत्यम्बः ॥ विष्णु
रिणो नो नीरदाभाः पादा इव महीभृतः ॥ गजता सुविराजंते मदनिर्जरवर्षरात्राः ॥ १॥ भा
ति राजन्करराज्ञां द्वारिते निवेहः सदा ॥ नीला वदनिभोरेस्तु परित्यक्ता धर्मक्षराः ॥ २॥
इति गजत्रास्तनकलशद्वय रम्या तं वोच्चवंशभूषण राजन ॥ शिविका त्वं त सुवराशि
त्रो र्योषे ववलनी ता ॥ १॥ इति शिविका ॥ केतोस्तदीयस्योत्थानं निदानं शत्रुर्मंडले ॥
दुर्निक्षवधवंधाना मिति विहाः प्रचक्षते ॥ १॥ इति ध्वजत्रा चतुरंगवलोद्धतरे रागममंति
हं क्षरात् ॥ धूममत्वारिमशकाः प्रयांति वरितस्तदा ॥ १॥ इधूलिः ॥ अथैव विशेषशाली
ने खड्गे विपुलकोशयुक् ॥ भवानिव वध प्राग्यः स्वर्गीं स्फीतमहायशाः ॥ इति खड्गः ॥
अनेककोटिनिधिवद्धस्वर्गो समन्वितः ॥ भाति सुंदरकांडे न रामायणा समो धनुः
प्रस्थाने निरुद्धं जगत् पंचदशकलं न भ्रासोद्धतं कलेभ्यः प्रचलनं प्रभुशान्तोद्दिष्टः ॥ आलिनीति पुनर्
विष्पतिनो योगे विद्यागुरुभूमिं प्रसह पातितं निजसुतां याती निवदमापते ॥ इति प्रस्थानं ॥

वदयानां शत्रुनागां दंडं स्वविषये ~~राज~~ ॥ एकेश्वरस्त्वदीयानां सत्त्व ~~राज~~ ॥
रुक्मिणी विष्णुविं॥ १॥

८

॥ १॥ इति धनुः ॥ चमूचराश्चरुचमूरुवेगावेगाद्विकीर्णा मलचा मरैस्तु ॥ संजातय
क्षा इव वक्ष्याति पुरोगमस्यावेगणाः पुरोगाः ॥ १॥ इति पुरः सराश्वः ॥ सुरलोक इवा
भाति गजस्ते दानवारिभिः ॥ रभ्येरते कर्गधर्वैः सेव्यमानः समंततः ॥ १॥ इति गजः ॥
जनुष्यान्ने धनुष्यस्मिन् रक्षताक्ष्मां लयाद्विषः ॥ गच्छतीच्छंति यच्छंति को न नं जी
वनं धनं ॥ १॥ इति संधि पलायने ॥ युद्धाध्वरे रिपुशो बो दीक्षिते न हतास्त्वया ॥ य
शः सान्नाय्य मेतेषां प्रतापज्वलने कृतम् ॥ १॥ इति युद्धाध्वरः ॥ यद्ययुर्हरितामं
ते यरागतं शुभाः पराः ॥ तत्त्वदीय यशो दोत्यंते च कुडी विनाशया ॥ इति रिपुपला
यनं यशश्च ॥ त्रिलोक चंद्रात्मजं कृष्णरामसत्त्वस्त्रिपाठी शिवरामनामा ॥ वंधो
मुदेकेश्वर रामनाम्न ४ श्रुक्ते निबंधं नृपते विलासं ॥ १॥ ॥ इति श्रीशिवरामकृ
तान्ते पविलासः ॥ ॥

राम०

८

विष्णु विलासं नृपतेः सनेवतां सुरकिरोट्युक्तां तरेसां पुद्गलं स्वकीयं
महेश्वरं तिलमं नृपतेः ॥ १॥